

papers de governança

POLICY BRIEF 02

MARÇ 2021

Àrea de Governança i Polítiques Públiques IERMB

Les activitats extraescolars als instituts públics de Barcelona

El dret a l'educació de tots els infants, joves i adolescents ha esdevingut central en l'agenda mediàtica i política. En aquest informe s'analitza un dispositiu constitutiu del dret a l'educació: l'oferta d'activitats extraescolars, fora d'horari lectiu, als instituts públics de la ciutat de Barcelona. Els resultats del projecte posen de relleu la riquesa i la diversitat de l'oferta de les activitats extraescolars a la ciutat, però també la seva desigual distribució segons els grups socials i els territoris en el que els instituts s'ubiquen, així com el seu elevat cost econòmic (i, per tant, inaccessibilitat per a moltes famílies). Finalment, el projecte també alerta de la descoordinació territorial entre diferents actors (socials, de mercat i administració) a l'hora de planificar les activitats extraescolars.

Les activitats extraescolars fora de l'horari lectiu tenen impactes positius en termes de rendiment acadèmic, habilitats socials i benestar psicològic per a l'alumnat.

De totes formes, a la ciutat de Barcelona, la seva distribució és encara escassa i desigual, en funció del territori i el grup social al que pertany l'alumnat. Aquesta distribució reforça les dinàmiques de segregació escolar a la ciutat.

La rellevància política de les activitats extraescolars queda pal·lesa en la *Mesura de govern i pla d'accions: cap a una política pública de cultura i educació* (Ajuntament de Barcelona, 2019), que coordinarà les dimensions culturals i educatives de la ciutat.

COM S'HA FET L'ESTUDI? El projecte ha utilitzat una metodologia mixta i seqüencial, que consta de dues fases. Una primera fase quantitativa, basada en les dades publicades a les pàgines webs del Consorci d'Educació de Barcelona (CEB) i dels instituts públics de la ciutat, que ha permès identificar 388 activitats

extraescolars pertanyents a 54 instituts públics de Barcelona (el 72% del total).

I una segona fase qualitativa, que ha constatat d'entrevistes semi-estructurades a associacions de famílies i a entitats proveïdores d'activitats extraescolars (n=9).

UNA OFERTA EXTREMADAMENT VARIADA

La major part d'activitats extraescolars identificades són esportives (36,9%), sobretot de futbol, bàsquet i voleibol. També són culturals i artístiques (35,6%), especialment de dansa, música i teatre. En menor grau, són d'idiomes (15,2%), de reforç i aprofundiment de competències bàsiques (8,5%) i tecnològiques (3,9%).

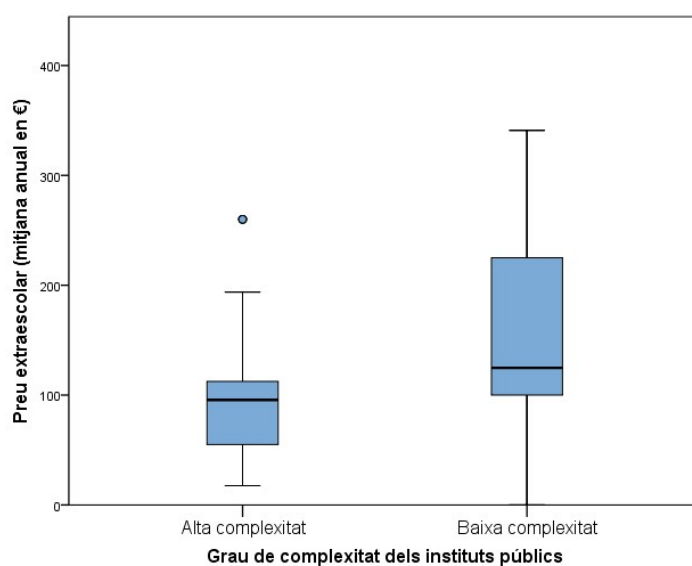
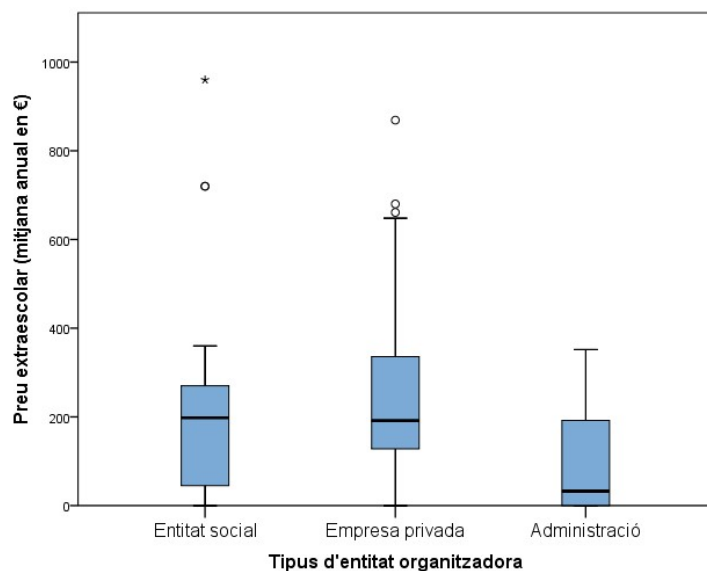
La majoria d'activitats identificades són organitzades per empreses privades (el 55,8%). En segon lloc, les que organitzen les entitats socials (31,6%), que inclouen tant associacions esportives, AFA i entitats comunitàries, religioses i veïnals. I, en menor mesura, les organitzades per administracions (15,6%).

NO SEMPRE ACCESSIBLE ECONÒMICAMENT PER A TOTHOM

Econòmicament, les activitats d'idiomes i les tecnològiques, així com les organitzades per empreses d'idiomes són les més cares, fet que en dificulta l'accés de la població més vulnerable.

En canvi, les extraescolars més accessibles són les activitats esportives i les de reforç de competències bàsiques, així com les organitzades per les administracions, les entitats comunitàries, religioses i veïnals, seguides de les empreses privades generalistes, les associacions esportives i les AFA.

En centres d'alta complexitat el preu és molt menor (64,8€ anuals per activitat) que en la resta de centres de secundària (226,1€) -una diferència estadísticament significativa.

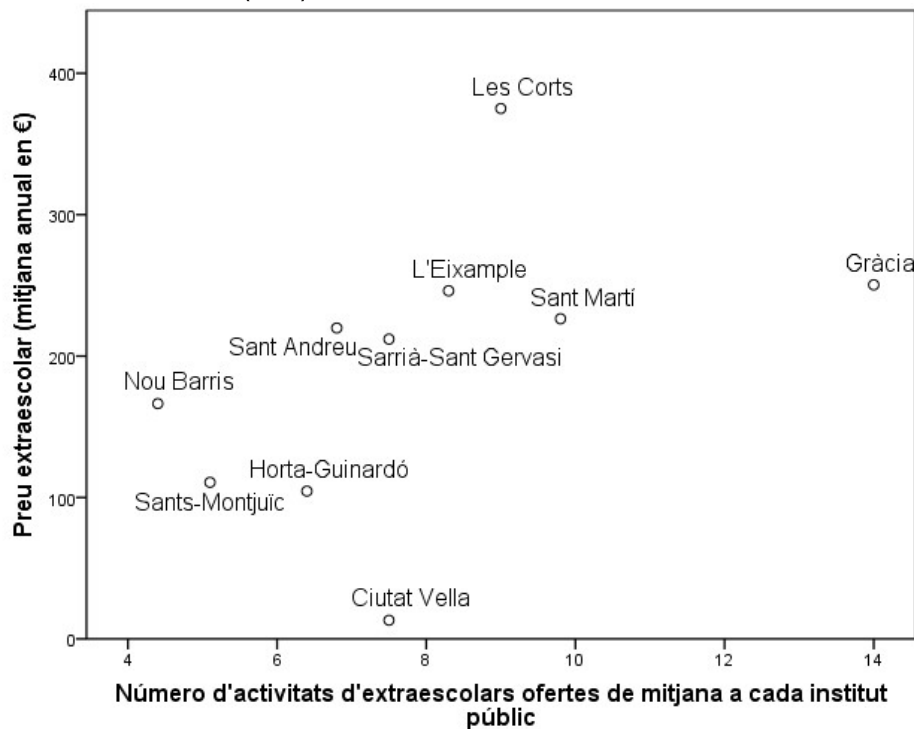

UNA DESIGUAL DISTRIBUCIÓ TERRITORIAL

L'oferta d'activitats extraescolars als instituts públics de Barcelona varia molt segons el territori on està ubicat el centre educatiu. Així, la mitjana d'extraescolars ofertes als instituts públics de la ciutat varia en funció dels districtes: Nou Barris (4,3 activitats per institut); Sants-Montjuïc (5,1); Horta-Guinardó (6,4); Sant Andreu (6,8); Ciutat

Vella i Sarrià-Sant Gervasi (7,5); L'Eixample (8,2); Les Corts (9,0); Sant Martí (9,8) i Gràcia (14,0).

També, el preu mitjà anual de les activitats extraescolars oscil·la molt entre districtes: Ciutat Vella (13,2€ de mitjana anual); Horta-Guinardó (104,5€), Sants-Montjuïc (110,7€) i Nou Barris (166,4€); Sarrià-Sant Gervasi (212,0€), St. Andreu (219,9€), Sant Martí (226,4€), L'Eixample (246,2€), Gràcia (250,4€) i Les Corts (375,1€).

LA CORRESPONSABILITAT ASIMÈTRICA ENTRE L'ADMINISTRACIÓ I LES ASSOCIACIONS DE FAMÍLIES

El rol secundari de l'administració en la provisió d'activitats extraescolars ha estat una omisió que ha obligat (a vegades a contrarcor) a les AFA a planificar, gestionar i -fins i tot- proveir les activitats extraescolars als instituts públics de Barcelona.

Sovint, les AFA externalitzen la gestió i provisió de les activitats extraescolars a empreses privades i entitats socials. Aquesta dinàmica atomitzadora i mercantilitzadora ha facilitat l'emergència d'una oferta desarticulada entre els diferents actors educatius del territori i desigual en els diferents districtes de la ciutat.

Davant d'aquesta situació, les AFA tenen un compromís ferm amb l'equitat educativa i en

la lluita contra la segregació escolar, i intenten aconseguir que les activitats fora de l'horari lectiu siguin el màxim d'accessibles econòmicament per a tothom.

Aquest esforç, però, no sempre és suficient. Per això, el garant últim de la qualitat i l'accessibilitat de les activitats extraescolars continua essent l'administració.

En paral·lel, la planificació territorial, a nivell de barri, coordinada entre múltiples actors (AFA, administració, entitats socials, empreses privades) de les activitats extraescolars és un horitzó compartit per moltes AFA -però de difícil implementació.

Per això, l'oferta d'extraescolars als instituts i l'oferta cultural, artística, esportiva dels altres actors de proximitat sovint estan solapades, en una relació de competència i un joc de suma zero.

Reptes i recomanacions

La diversitat de les activitats extraescolars, amb múltiples actors involucrats, és una riquesa que requereix, alhora, solucions imaginatives que garanteixin l'accessibilitat i la diversitat d'aquestes activitats.

Un sector desconegut encara

El coneixement sobre les activitats extraescolars (característiques, distribució territorial, impacte en l'alumnat) és, encara, escàs -especialment en la secundària.

Per això, és imprescindible identificar i quantificar, amb una mirada territorial, les característiques de l'oferta d'activitats extraescolars i del perfil dels i les usuàries.

També és necessari clarificar els interessos, necessitats i dificultats de cada actor (administració, empreses privades proveïdores i entitats socials -com les AFA) per avançar cap els possibles objectius compartits.

La necessitat d'avançar envers una governança de les activitats extraescolars

L'administració ha de liderar i coordinar un camp de joc densament poblat per actors diversos (entitats socials, empreses privades, entitats culturals, artístiques i esportives), amb lògiques sovint oposades, i una oferta variada, desigual i poc regulada.

Aquest lideratge i coordinació de l'administració ha de reconèixer la tasca educativa realitzada i el bagatge previ de les AFA, de les entitats proveïdores existents i dels equips directius dels centres.

Això permetria avançar envers la corresponsabilitat asimètrica dels diferents actors (de mercat, d'administració, i entitats socials).

D'aquesta manera, hauria de ser possible una planificació més coordinada i accessible a nivell de ciutat, diversa però equitativa territorialment (a nivell de barri i districte) i de qualitat equivalent entre els diferents centres escolars.

Dades del projecte

PROJECTE

Les activitats extraescolars als instituts públics de Barcelona

Projecte encarregat i finançat per l'Ajuntament de Barcelona.

AUTOR

Andreu Termes López

CONTACTE

andreu.termes@uab.cat

IMATGE DE PORTADA

Fons fotogràfic de l'Ajuntament de Barcelona

Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona

Plaça del Coneixement, edifici MRA
08193 Cerdanyola del Vallès

Tel.:
93.586.88.80
E-mail:
iermb@uab.cat

